

RAPPORT GRØNT RAMMEVERK

2023

Fyllingsdalstunelen, Iver Daaland Åse / Bybanen Utbygging

 Ferde

Innholdsfortegnelse

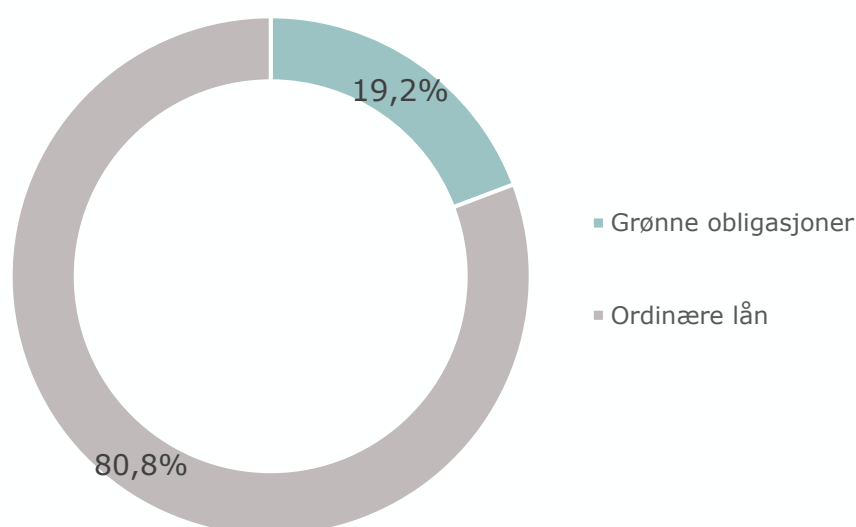
1. Innledning	2
1.1. Andel grønne lån per 31.12.2023	2
2. Bypakke Bergen	4
2.1. Utestående beløp Bypakke Bergen.....	4
3. Rapportering	5
3.1. Allokering av midler	5
3.1.1. Beløp investert i hver av investeringskategoriene	5
3.2. Effekt og gevinst av tiltak.....	7
3.2.1. Bybane – Antall km.	7
3.2.2. Sykkelvei – Antall km.....	7
3.2.3. Estimert Co2 utslipp i Bergen kommune	7
3.2.4. Passasjerstatistikk kollektivtrafikk for byvekstavnaleområdet.....	8
3.2.5. Estimert endring i sykkeltrafikk i Bergen	8
4. External Review	9
5. Referanseliste	13
Forkortelser:	13

1. Innledning

Ferde er et regionalt bompengeselskap med en visjon om effektiv finansiering av fremtidens samferdsel. Ferde skal gjennom arbeid i egen region være en drivkraft for bærekraftig, effektiv og sikker finansiering av bompengeprosjekter i Norge. Flere av våre prosjekter inneholder store investeringer for utbygging av kollektivtrafikk, gang- og sykkelvei. Denne type investeringer gir et positivt miljøbidrag og kvalifiserer for finansiering ved grønne lån.

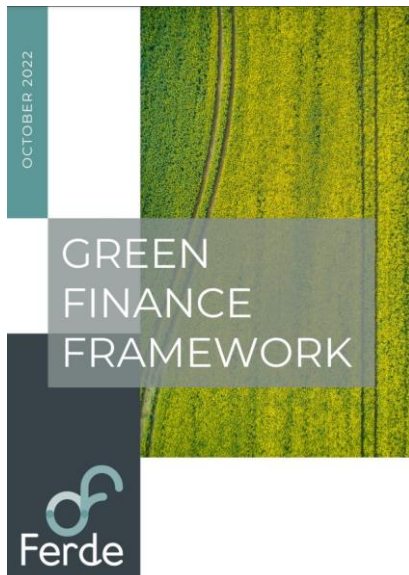
Ferde oppdaterte og fornyet sitt grønne rammeverk for finansiering i 2022. Rammeverket gir Ferde mulighet til å utstede grønne lån for å finansiere bybane, gang- og sykkelvei samt infrastruktur knyttet til kollektiv transport og lavkarbon transport. Rammeverket er utarbeidet i samarbeid med DNB, samt gjennomgått og vurdert av Cicero. Cicero gir rammeverket en samlet Dark Green gradering og vurderer selskapsstyringen (governance) i Ferde som god. Cicero har videre utført en full vurdering av rammeverket i forhold til retningslinjene for EU taksonomien. Ferde etablerte sitt første grønne rammeverk høsten 2019 og har siden da vært en betydelig aktør i det norske markedet for utstedelse av grønne lån. Ferde har utestående 4,6 milliarder kroner per 31.12.2023 i grønne obligasjoner. Grønne lån utgjør 19,2 prosent av Ferde sin totale gjeldsportefølje på 23,8 milliarder kroner.

1.1. Andel grønne lån per 31.12.2023

Grønne lån reduserer ikke utslipp eller klimaavtrykk direkte, men bidrar til at kapitalen fases inn mot bærekraftige økonomiske aktiviteter, økt investorfokus på bærekraftige investeringer og således kapitalflyt mot prosjekter som bidrar positivt til et lavere klimaavtrykk.

Ferde ønsker å øke andelen grønn finansiering i porteføljen fremover, og har som mål å være en drivkraft for det grønne skiftet gjennom finansforvaltningen. Dette innebærer å identifisere og kvalifisere nye prosjekter eller deler av prosjekter for grønn finansiering. Tett dialog med oppdragsgivere og lokale styringsgrupper blir viktig for sammen å identifisere og kvalifisere aktiviteter som faller innenfor vårt grønne rammeverk.

CICERO
Dark Green

Grønt rammeverk og Second Opinion fra CICERO ligger tilgjengelig på Ferde sine hjemmesider.

2. Bypakke Bergen

Bypakke Bergen delfinansierer samferdselsprosjekter i Bergen, hovedsakelig utbygging av bybane, men også investering i gang- og sykkelvei, kollektivløsninger, tryggere og bedre veier og miljøgater for å kutte bilkø og klimagassutslipp. Bypakke Bergen er en del av Miljøløftet. Miljøløftet er et samarbeid mellom stat, fylke og fem kommuner om nullvekstmål i Bergensområdet. En kan lese mer om Miljøløftet på deres hjemmeside¹.

Bypakke Bergen har en innkrevingsperiode på 20 år frem til utgangen av 2037. Garantirammen for låneopptak er på 6,1 milliarder kroner. Bypakke Bergen er i dag det eneste av Ferde sine prosjekter som er finansiert med grønne lån.

De første grønne obligasjonslånene ble utstedt i november 2019. Ved utgangen av 2023 hadde Bypakke Bergen 4,6 milliarder kroner i utestående gjeld, fordelt på totalt seks grønne obligasjoner. Lån er benyttet til refinansiering og nye investeringer i grønne formål, se allokeringsoversikt i avsnitt 3.1.

2.1. Utestående beløp Bypakke Bergen

Ticker	Beskrivelse	Utestående beløp	Forfall
FERDE13 PRO ESG	Ferde AS 19/25 FRN	1 100 000 000	13.05.2025
FERDE18 PRO ESG	Ferde AS 20/24 FRN	1 100 000 000	23.09.2024
FERDE28 PRO ESG	Ferde AS 22/25 FRN	500 000 000	14.11.2025
FERDE24 PRO ESG	Ferde AS 22/27 FRN	600 000 000	26.01.2027
FERDE27 PRO ESG	Ferde AS 22/29 FIXED	300 000 000	14.11.2029
FERDE31 PRO ESG	Ferde AS 23/28 FRN	1 000 000 000	18.01.2028
Totalt		4 600 000 000	

3. Rapportering

Lånene fra 2023 har finansiert følgende investeringer i Bergensprogrammet som omhandler tog og/eller bybane, veier tilrettelagt for lavutslippskjøretøy og/eller kollektivfelt, gangvei, sykkelvei og sykkel tunnel. Miljøløftet i Bergen har bidratt med rapporteringstall under allokering av midler samt effekt og gevinst av tiltak.

3.1. Allokering av midler

3.1.1. Beløp investert i hver av investeringskategoriene

Kategori	Investert før 2019	Investert 2019	Investert 2020	Investert 2021	Investert 2022	Investert 2023
Bybanen BT 1-3	1 024 646 381*					
Bybanen BT 3		20 000 000				
Bybanen BT 4		659 000 000	700 000 000	923 000 000	824 452 000	50 000 000
Gangvei, sykkel tunnel og sykkelvei		10 660 000	30 000 000	3 582 000	39 845 000	45 100 000
Bybanen BT 5 – Planlegging/forberedende arbeid bybanen Bergen sentrum til Åsane		41 000 000	48 800 000	51 000 000	116 564 619	12 350 000
Totalt	1 024 646 381	730 660 000	778 800 000	977 582 000	980 861 619	107 450 000
Totalsum		4 600 000 000				

*Det er totalt bompengefinansiert ca. 7,3 milliarder på Bybanen BT 1-3 fra 2010-2018 hvor ca. 1,0 milliard av midlene er lånefinansiert av Ferde.

Bybane fra Bergen sentrum til Fyllingsdalen. Foto: Iver Daaland Åse / Bybanen Utbygging

Bybanen i Bergen har foreløpig fem byggetrinn der byggetrinn 1-4 er ferdigstilt fra Bergen sentrum til Bergen lufthavn Flesland og Bergen sentrum til Fyllingsdalen:

- Byggetrinn 1 (ferdig 2010): Bybane fra Bergen sentrum til Nesttun.
- Byggetrinn 2 (ferdig 2013): Bybane mellom Nesttun og Rådal (Lagunen).
- Byggetrinn 3 (ferdig 2016): Bybane mellom Rådal (Lagunen) og Flesland samt ferdigstilt sykkelvei fra Lagunen til Flesland.
- Byggetrinn 4 (ferdig 2022): Bybane fra Bergen sentrum til Fyllingsdalen. Ferdigstilt november 2022. Utbygging av sykkelvei fra Bystasjonen i Bergen til Oasen i Fyllingsdalen.
- Byggetrinn 5: Planlegging av Bybanen fra Bergen sentrum til Åsane. I 2021 ble det jobbet med reguleringsplan for Bybanen BT 5 til Åsane samt planforslag med teknisk forprosjekt for hele strekningen, og en tunnelutredning for sentrum. Sykkelvegen er planlagt fra Kaigaten i Bergen sentrum til Vågsbotn i Åsane. I 2022 er det blitt arbeidet videre med reguleringsplan for Bybanen byggetrinn 5 (BT 5) til Åsane. Reguleringsplanen for Bybanen byggetrinn 5 til Åsane ble vedtatt av Bergen kommune 31.mai og 27.september 2023. Bybanen Utbygging inngikk kontrakt med en prosjekteringskonsulent juni 2023, og har i 2023 benyttet midler fra Bypakke Bergen og Miljøløftet til å gjennomføre prosjektering og planlegging av byggetrinn 5 til Åsane.

Kronstadttunnelen åpnet april 2023. Foto: Iver Daaland Åse / Bybanen Utbygging

3.2. Effekt og gevinst av tiltak

3.2.1. Bybane – Antall km.

Kategori	Antall km ferdigstilt	Antall km under bygging	Antall km planlagt startet opp
Bybane BT 1 (dobbeltspor)	9,8		
Bybane BT 2 (dobbeltspor)	3,6		
Bybane BT 3 (dobbeltspor + depot)	3,6		
Bybane BT 4 (dobbeltspor)	9,5		
Bybane BT 5 (dobbeltspor)			12,8
Totalt	26,5	0,0	12,8

3.2.2. Sykkelvei – Antall km.

Kategori	Antall km ferdigstilt	Antall km under bygging	Antall km planlagt startet opp
Sykkelvei BT 3	4,2		
Sykkelvei BT 4	8,4		
Sykkelvei BT 5			12,7
Hjellestadvegen	2,3*		
Totalt	14,9	0,0	12,7

I 2023 ble resterende av sykkelveg/-felt ferdigstilt i BT 4 (Kronstadtunnelen, Fyllingsdaltunnelen og sykkelvei mellom Kronstadtunnelen og sykkelbrua på Fløen) med tilhørende gangveg/fortau på Kronstadtunnelen og Fyllingsdaltunnelen.

*Sykkelvei med fortau bygges ut på Hjellestadvegen mellom Blomsterdalen og Ådland bru. Tilhører Hjellestadvegen-prosjektet hvor det også er bygget ny vei på samme strekning. I 2023 ble Hjellestadvegen ferdigstilt.

3.2.3. Estimert Co2 utslipp i Bergen kommune

Utslippskilde	Utslipp (tonn CO ₂ -ekvivalenter) 2020*	Utslipp (tonn CO ₂ -ekvivalenter) 2021*	Utslipp (tonn CO ₂ -ekvivalenter) 2022
Buss	17 777	16 101	14 561
Personbiler	155 416	144 900	134 861
Tunge kjøretøy	55 145	57 114	57 524
Varebiler	41 922	45 975	48 050

Det er her brukt et alternativ til rapporteringstall da det er mange forhold som påvirker bilbruk, og vi har ingen eksakte estimater på Co2 utslipp i Bypakke Bergen som følge av tiltak fra grønn finansiering. Tall er hentet fra Miljødirektoratet sitt utslippsregnskap som viser utslipp av klimagasser i veitrafikk i Bergen kommune (Miljødirektoratet,2023). Tall for 2023 kommer høsten 2024.

*Tall for 2020 og 2021 er oppdatert fra forrige rapport etter oppdateringer i utslippsregnskapet siden publiseringen av 2022-data. Årsaken er innrapporterte feil i data til Miljødirektoratet (Miljødirektoratet, 2023).

3.2.4. Passasjerstatistikk kollektivtrafikk for byvekstavtaleområdet

Kategori	Antall påstigninger per år 2019	Antall påstigninger per år 2020	Antall påstigninger per år 2021	Antall påstigninger per år 2022	Antall påstigninger per år 2023
Bybane	18 655 000	12 425 000 ²	13 901 000	19 122 433	24 288 000
Totalt	18 655 000	12 425 000	13 901 000	19 122 433	24 288 000

²Nedgang på 33 prosent fra 2019-2020 skyldes i hovedsak Covid-19 pandemien

3.2.5. Estimert endring i sykkeltrafikk i Bergen

År	Endring i antall syklende sammenlignet med referanseår 2018 (%)
2018 - 2019	+10,0%
2018 - 2020	+14,5%
2018 - 2021	-2,3%
2018 - 2022	-1,6%
2018 - 2023	-4,6%

Beregning er basert på et sett tellepunkter i Bergen, sykkelindekser (Statens vegvesen, 2024). Det har i tidligere rapporter blitt rapportert på endring i antall syklende sammenlignet med året før. Det blir nå rapportert på estimert endring i sykkeltrafikk hvert år, sett opp mot referanseåret 2018. 2018 er satt som et referanseår da det er det første året hvor det er mange nok sykkelregistreringspunkt med gode data.

4. External Review

En uavhengig revisor, KPMG, oppnevnt av Ferde vil gi en begrenset rapport som attesterer at beløp lik nettoprovenyet fra utstedte grønne obligasjoner er allokert til grønne prosjekter.

Til styret i Ferde AS

Uavhengig revisors attestasjonsuttalelse

Konklusjon

Vi har utført et attestasjonsoppdrag for å oppnå moderat sikkerhet for at Ferde AS («selskapet»), i det alt vesentligste, har utstedt grønne finansielle instrumenter som minst tilsvarer de beløp som er allokert til grønne prosjekter (se side 5 i rapporten Grønt rammeverk) for året som ble avsluttet 31. desember 2023, og for at allokeringen er gjennomført i samsvar med kriteriene som angitt på side 8 i Ferdes Green Finance Framework fra oktober 2022 («saksforholdet»).

Basert på utførte handlinger og innhentet bevis, som beskrevet under avsnittet Utførte handlinger, er vi ikke blitt oppmerksomme på noe som gir oss grunn til å tro at utstedte grønne finansielle instrumenter ikke i alt det vesentligste tilsvarer de beløp som er allokert til grønne prosjekter, og at allokeringen ikke i det vesentligste er gjennomført i samsvar med kriteriene i Green Finance Framework.

Grunnlag for konklusjonen

Vi har gjennomført attestasjonsoppdraget i samsvar med International Standard for Attestasjonsoppdrag ISAE 3000 (revidert) «Attestasjonsoppdrag som ikke er revisjon eller forenklet revisjonskontroll av historisk finansiell informasjon». Våre oppgaver og plikter i henhold til standarden er beskrevet nedenfor under «Revisors oppgaver og plikter».

Vi er uavhengige av selskapet i samsvar med kravene i relevante lover og forskrifter i Norge og International Code of Ethics for Professional Accountants (inkludert internasjonale uavhengighetsstandarder) utstedt av International Ethics Standards Board for Accountants (IESBA-reglene), og vi har overholdt våre øvrige etiske forpliktelser i samsvar med disse kravene.

Vi anvender internasjonal standard for kvalitetsstyring (ISQM 1), *Kvalitetsstyring for revisjonsforetak som utfører revisjon og forenklet revisorkontroll av regnskaper samt andre attestasjonsoppdrag og beslektede tjenester*, og opprettholder et omfattende system for kvalitetskontroll inkludert dokumenterte retningslinjer og prosedyrer vedrørende etterlevelse av etiske krav, faglige standarder og gjeldende lovmessige og regulatoriske krav.

Innhentet bevis er etter vår vurdering tilstrekkelig og hensiktsmessig som grunnlag for vår konklusjon.

Ledelsens ansvar

Styret og daglig leder («ledelsen») er ansvarlig for evaluering og valg av hvilke infrastrukturprosjekter som skal inkluderes i porteføljen av kvalifiserte grønne prosjekter og for at midler fra utstedte grønne finansielle instrumenter allokteres til disse infrastrukturprosjektene i samsvar med kriteriene i Green Finance Framework. Videre er ledelsen ansvarlig for at allokerte midler i tilstrekkelig grad er finansiert gjennom grønne finansielle instrumenter.

Ledelsen er også ansvarlig for utarbeidelse av rapporten Grønt rammeverk og for informasjonen om

allokeringen av midler omtalt på side 5 i rapporten Grønt rammeverk. Ansvarer omfatter å utarbeide informasjon som ikke inneholder vesentlig feilinformasjon, verken som følge av misligheter eller utilsiktede feil.

Revisors oppgaver og plikter

Vår oppgave er å utføre et attestasjonsoppdrag som skal gi moderat sikkerhet, og avgi en konklusjon på grunnlag av de handlinger vi har utført.

Vårt ansvar er å:

- planlegge og utføre oppdraget for å oppnå moderat sikkerhet for at selskapet i alt det vesentligste har utstedt grønne finansielle instrumenter som minst tilsvarer de beløp som er allokert til grønne prosjekter i 2023, og for at allokeringen er gjennomført i samsvar med kriteriene i Green Finance Framework.
- avgi en uavhengig konklusjon, basert på handlingene vi har utformet og bevisene vi har innhentet, og
- formidle vår konklusjon til styret i Ferde AS.

Omfanget av vårt arbeid omfatter ikke annen informasjon i rapporten Grønt rammeverk enn informasjonen om beløp som er allokert til grønne prosjekter som angitt på side 5 i rapporten.

Utførte handlinger

Vi har utøvd profesjonelt skjønn og opprettholdt profesjonell skepsis gjennom oppdraget. Vi har utformet og utført våre handlinger for å innhente bevis som er tilstrekkelig og hensiktsmessig som grunnlag for vår konklusjon.

Et attestasjonsoppdrag som skal gi moderat sikkerhet innebærer forespørsler, hovedsakelig til personer som er ansvarlig for å utarbeide informasjonen om saksforholdet, samt analytiske kontrollhandlinger og eventuelt andre handlinger. Valgte handlinger baseres på vår forståelse av saksforholdet og andre omstendigheter ved oppdraget, samt hvor det etter vår vurdering, er risiko for at vesentlig feilinformasjon kan oppstå.

Vi har gjort oss kjent med kriteriene i Green Finance Framework. Våre handlinger omfattet opparbeidelse av en forståelse av selskapets rutiner og retningslinjer for allokering av midler til grønne prosjekter for å utforme kontrollhandlinger som er hensiktsmessige etter omstendighetene. Vi utførte kontroller av at midler er allokert til grønne prosjekter i samsvar med kriteriene i Green Finance Framework. Videre utførte vi kontroller av fullstendigheten og nøyaktigheten av opplysningene om allokering av midler på side 5 i rapporten Grønt rammeverk, herunder at selskapet har utstedt og regnskapsført grønne finansielle instrumenter som minst dekker midler allokert til grønne prosjekter.

Handlingene som utføres på et attestasjonsoppdrag som skal gi moderat sikkerhet, varierer i type og tidspunkt fra, og er i mindre omfang enn, et attestasjonsoppdrag som skal gi betryggende sikkerhet. Følgelig er graden av sikkerhet som oppnås ved et attestasjonsoppdrag som skal gi moderat sikkerhet, betydelig lavere enn ved et attestasjonsoppdrag som skal gi betryggende sikkerhet.

Bergen, 22.03.2024

KPMG AS

Bjart Roger Vie
Statsautorisert revisor

PENNEO

Signaturene i dette dokumentet er juridisk bindende. Dokument signert med "Penneo™ - sikker digital signatur". De signerende parter sin identitet er registrert, og er listet nedenfor.

"Med min signatur bekrefter jeg alle datoer og innholdet i dette dokument."

Bjart Roger Vie

Partner

På vegne av: KPMG AS

Serienummer: 9578-5993-4-2583649

IP: 80.232.xxx.xxx

2024-03-22 13:47:41 UTC

Dokumentet er signert digitalt, med **Penneo.com**. Alle digitale signatur-data i dokumentet er sikret og validert av den datamaskin-utregnede hash-verdien av det opprinnelige dokument. Dokumentet er låst og tids-stemplet med et sertifikat fra en betrodd tredjepart. All kryptografisk bevis er integrert i denne PDF, for fremtidig validering (hvis nødvendig).

Hvordan bekrefter at dette dokumentet er originalen?

Dokumentet er beskyttet av ett Adobe CDS sertifikat. Når du åpner dokumentet i

Adobe Reader, skal du kunne se at dokumentet er sertifisert av **Penneo e-signature service** <penneo@penneo.com>. Dette garanterer at innholdet i dokumentet ikke har blitt endret.

Det er lett å kontrollere de kryptografiske beviser som er lokalisert inne i dokumentet, med Penneo validator - <https://penneo.com/validator>

5. Referanseliste

Bergen kommune (2024). Reguleringsplaner for Bybanen. Hentet fra: <https://www.bergen.kommune.no/hvaskjer/tema/reguleringsplaner-for-bybanen/bybanens-fem-byggetrinn>

Ferde AS (2024). Rapporter. Hentet fra: <https://ferde.no/om-ferde/rapporter>

¹Miljøloftet. (2024). Miljøloftet. Hentet fra: <https://miljoloftet.no/>

Miljødirektoratet. (2024). Utslipp av klimagasser i kommuner, Bergen. Hentet fra: <https://www.miljodirektoratet.no/tjenester/klimagassutslipp-kommuner/?area=662&sector=4>

Statens Vegvesen. (2024). Beskrivelse av sykkelindeks. Hentet fra: https://www.vegvesen.no/globalassets/fag/trafikk/trafikkdata/sykkelindekser_2023-12.pdf

Forkortelser:

BT = byggetrinn

PRO ESG = Professional investors – Environmental Social and Governance